

Biblioteka Centrum Kształcenia Ustawicznego Ekonomistów
im. Ludwika Krzywickiego w Chorzowie

Powtórka z epok - Pozytywizm

Aleksander Gierymski „Żydówka z pomarańczami”

Pozytywizm (realizm) w Europie i w Polsce

Pozytywizm

- daty graniczne, nazwa

1850 - realizm hasłem i metodą twórczą

1880 - dominację zdobywa naturalizm

W Europie - z realizmem (nazwy pozytywizm używa się w literaturze polskiej) mamy do czynienia od połowy XIX w. (1850 r.) do lat 80 tego stulecia, kiedy dominował nurt zwany naturalizmem.

W Polsce - pozytywizm liczy się od roku 1864 (upadku powstania styczniowego) do debiutów twórców młodopolskich.

rok 1890 - przyjmuje się z kolei umownie za początek Młodej Polski.

Nazwa pozytywizm pochodzi od tytułu dzieła jednego z głównych filozofów nowej epoki - czyli od Wykładów filozofii pozytywnej Augusta Comte'a. Pozytywny oznaczało dla ówczesnych ludzi: realny, praktyczny życiowy. Dziś pozytywny to dodatni, dobry. Element realności i praktyczności został tylko w nazwie epoki - pozytywizm.

Panorama epoki

Co się dzieje?

Rozbudowują się miasta. Od roku 1863 w Londynie działa metro. W 1879 r. zabłyśnie żarówka Edisona. W 1885 roku ludzkość ujrzy pierwszy samochód. Rozwijają się inne dziedziny np. przemysł wojenny. W roku 1866 Nobel wynalazł dynamit. Druga połowa XIX w. to rozwój systemu bankowego, wielkich koncernów, dalszy ciąg rewolucji przemysłowej. W tym czasie Anglia stała się potęgą kolonialną. Trwa epoka wiktoriańska (64 lata panowania królowej Wiktorii: 1837-1901).

Wiek XIX rozpoczyna epokę emancypacji kobiet i zrodził feminizm.

Postęp nauki i techniki

1869 - układ pierwiastków Mendelejewa

1870 - Schliemann odkrył Troję

1871 - teoria Darwina

1876 - telefon Bella

1878 - fotograf Edisona

1879 - żarówka elektryczna Edisona

1885 - silnik samochodowy Daimlera

Hasła programowe epoki

Nowa epoka zwróciła się ku nauce i praktyczności.

Twórcy zaczęli głosić nowe postulaty:

Scjentyzm - to zaufanie do nauki opartej na doświadczeniu i rozumowaniu, bo to jedyne źródła rzetelnej wiedzy.

Praktycyzm - stawianie sobie osiągalnych, rozsądnych celów. Pozytywiści głoszą: mierz zamiar według sił, które posiadasz.

Agnostycyzm - pogląd, który zakłada, że nie można do końca poznać świata i praw nim rządzących. Są rzeczy, których rozum nie ogarnia - są i niech sobie będą.

Relatywizm - pogląd, który głosi, że pojęcia takie jak dobro, zło, piękno, prawda są względne, zależne od relacji i okoliczności (czyli są relatywne.)

Minimalizm - człowiek powinien badać minimum - ten zbiór zagadnień, który jest mu dostępny, i który jest możliwy do zbadania.

Twórcy pozytywizmu

Francja

Stendhal - *Czerwone i czarne, Pustelnia parmeńska*

Honoriusz Balzac - cykl powieści *Komedia ludzka: ojciec Goriot, Eugenia Grandet*

Gustaw Flaubert - *pani Bowary, Szkoła uczuć*

Aleksander Dumas (ojciec) - *Trzej muszkieterowie, Hrabia Monte Christo*

Aleksander Dumas (syn) - *Dama kameliowa*

Anglia

Karol Dickens - *Klub Pickwicka, Oliwer Twist*

Emily Bronte - *Wichrowe wzgórza*

William Thackeray - *Targowisko próżności*

Rosja

Lew Tołstoj - *Wojna i pokój, Anna Karenina*

Fiodor Dostojewski - *Zbrodnia i kara*

Antoni Czechow - *Wujaszek Wania, Wiśniowy sad, Trzy siostry*

Mikołaj Gogol - *Rewizor*

Pozytywizm w Polsce

Ramy czasowe - 1864-1890

Rok 1864 - to data upadku powstania styczniowego. To także data uwłaszczenia chłopów na terenie zaboru rosyjskiego.

Pozytywiści głosili:

- ideę pracy zamiast nierównej walki,
- ideał nauki, oświecania społeczeństwa;
- pracę u podstaw zamiast indywidualizmu jednostki,
- praktycyzm zamiast ideału „mierz siły na zamiary”,
- równouprawnienie mniejszości narodowych,
- emancypację kobiet.

Polscy twórcy pozytywizmu

Poezja

Adam Asnyk

- cykl sonetów
- Nad gęźbiami,
- wiersze:
- Daremne żale...,
- Do młodych

Maria Konopnicka

- Obrazki (Wolny najmita, Jaś nie doczekał),
- poezje,
- liryki ludowe
- liryki miłosne

Powieść

Bolesław Prus

- Lalka
- Faraon
- Placówka
- Emancypantki

Eliza Orzeszkowa

- Nad Niemnem

Henryk Sienkiewicz

- Trylogia (Ogniem i mieczem, Potop, Pan Wołodyjowski),
- Krzyżacy,
- Quo vadis,

- Rodzina Połanieckich

Nowela

Bolesław Prus

- Antek, Kamizelka,
- Powracająca fala

Henryk Sienkiewicz

- Szkice węglem,
- Janko Muzykant

Eliza Orzeszkowa

- A...b...c,
- Dobra pani,
- Gloria victis

Maria Konopnicka

- Nasza szkapa
- Mendel Gdański

Literatura dziecięca

Henryk Sienkiewicz

- W pustyni i w puszczy

Maria Konopnicka

- O krasnoludkach i sierotce Marysi
- Na jagody

Jagoda Łuszczewska (Deotyma)

- Panienska z okienka

Gatunki literackie pozytywizmu

- proza
- nowela
- rozwinęły się gatunki publicystyczne
 - artykuł programowy
 - felieton
 - reportaż
- poezja (była mniej modna)

Program pozytywizmu

trzy podstawowe hasła
***praca *ziemia *oświata**

z mężczyznami i zarabiania pieniędzy. Bowiem kobiety po wyjściu za mąż zwykle były całkowicie zależne od mężczyzn.

Praca organiczna, praca u podstaw

Praca organiczna - aby społeczeństwo mogło się rozwijać konieczna jest współpraca wszystkich warstw. Każda grupa społeczna ma do odegrania ważną rolę. Dlatego praca organiczna - to praca nad każdą warstwą społeczną w imię dobra wspólnego.

Praca u podstaw - czyli nad warstwą najuboższą. W skład społeczeństwa wchodzi też warstwy najbiedniejsze. One również powinny współpracować z resztą społeczeństwa. Ale to najbogatsi mają obowiązek oświecać i edukować pozostałe warstwy, a także zadbać o poprawę ich warunków bytowych.

Ziemia

Idea pracy nad polską ziemią powinna zastąpić zrywy niepodległościowe.

Oświata

Trzeba inwestować w rozwój nauki i kształcenie młodzieży. Pozytywiści domagali się równouprawnienia kobiet, umożliwienia kobietom wykonywanie pracy zawodowej na prawach równych